

здійснені контроль і оцінка успішності учнів з предмету суттєво впливають на мотивацію музичної діяльності, формують інтерес школярів до учіння, стимулюють розвиток їх аналітичних здібностей та творчого потенціалу.

Оволодіння студентами умінням складати та практично застосовувати тестові форми контролю, об'єктивно оцінювати досягнення учнів за 12-бальною системою - необхідна складова успіху майбутніх педагогів у справі виховання молодого покоління засобами мистецтва.

Література

1. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: Учеб. Для студ. Высш. учеб. заведений: В 2 кн. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. – 576 с.
2. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Художньо-естетичний цикл. 5-11 класи / Музичне мистецтво. – ВТФ “Перун”, 2005. – 233 с.
3. Програми та поурочні методичні розробки для загальноосвітніх шкіл. Музика: 1-4 класи / Укл. О.Я.Ростовський, Р.О.Марченко, Л.О.Хлебникова, З.Т.Бервецький. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 112 с.
4. Програми та поурочні методичні розробки для загальноосвітніх шкіл. Музика: 5-8 класи / Укл. О.Я.Ростовський, Р.О.Марченко, Л.О.Хлебникова, З.Т.Бервецький. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. – 94 с.

Анотація

У статті висвітлено специфіку контрольної-оцінювальної діяльності майбутніх учителів музики в умовах педагогічної практики у загальноосвітніх навчальних закладах. Автором проаналізовано зміст і види тестового контролю знань, запропоновано алгоритм складання тестових завдань.

Аннотація

В статтє раскрыта специфика контрольно-оценочной деятельности будущих учителей музыки на педагогической практике в общеобразовательных учебных заведениях. Автор анализирует содержание и виды тестового контроля знаний, предлагает алгоритм составления тестовых заданий.

Подано до редакції 25.01.2008.

© 2008

Бурчак С.О.

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема розвитку пізнавального інтересу учнів є однією з найактуальніших в сучасній школі. Педагогічною наукою доведена необхідність теоретичної розробки цієї проблеми і здійснення її практикою навчання. Важливість готувати до творчості кожну дитину не потребує доказів. Тяга до творчості, яка (як і всяка чисто людська потреба) не є природною якістю, не є природним даром, а результатом виховання (стихійного, непомітного або організованого, очевидного), – ця тяга до творчості може бути сама переведена в засіб педагогічної дії, зокрема, в засіб розвитку пізнавальних інтересів школярів, в засіб формування потреби вчитися, одержувати знання.

Пізнавальний інтерес – вибіркова спрямованість особистості на предмети і явища оточуючої дійсності. Ця спрямованість характеризується постійним прагненням до пізнання, до нових, повніших і більш глибоких знань. Систематично зміцнюючись і розвиваючись, він стає основою позитивного відношення до навчання. Пізнавальний інтерес носить пошуковий характер. Під його впливом у дитини постійно виникають питання, відповіді на які вона сама постійно і активно шукає. При цьому пошукова діяльність школяра відбувається із захопленням, вона випробує емоційний підйом, радість від успіху. Це один з найважливіших для нас мотивів навчання школярів. Під впливом пізнавального інтересу навчальна робота навіть у слабких учнів протікає більш продуктивно. Пізнавальний інтерес при правильній педагогічній організації діяльності учнів і систематичної та цілеспрямованої виховної діяльності може і повинен стати стійкою рисою особистості школяра і позитивно впливає на його розвиток. Пізнавальний інтерес є потужним засобом навчання. Класична педагогіка минулого стверджувала – “Смертний гріх вчителя – бути нудним”. Коли дитина займається з-під палиці, вона додає вчителю безліч розчарувань, а коли ж діти займаються із задоволенням, то справа йде зовсім по-іншому. Активізація пізнавальної діяльності учня без розвитку його пізнавального інтересу не тільки складна, а й практично неможлива. Тому в процесі навчання необхідно систематично розвивати й закріплювати пізнавальний інтерес учнів і як важливий мотив навчання, і як стійку рису особистості, і як могутній засіб навчання й виховання, підвищення його якості

Пізнавальний інтерес позитивно впливає не тільки на процес і результат діяльності, а й на протікання психічних процесів – мислення, уваги, пам'яті, які під впливом пізнавального інтересу отримують особливої активності та спрямованості. Саме на це повинні бути направлені зусилля педагогів.

Одне з найважливіших завдань сучасного педагогічного вузу – підготувати своїх студентів, майбутніх вчителів початкової школи до розвитку пізнавальних інтересів молодшого школяра, зокрема, одне із завдань нашого дослідження – визначити структурно-компонентний склад готовності студентів до розвитку пізнавальних інтересів учня в процесі викладання математики в школі. Розглянемо аналіз структури такої готовності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Дослідження психологічної готовності до будь-якої діяльності започатковані у 60-их роках минулого століття. Це поняття більшістю вчених розглядається як необхідна передумова ефективної діяльності людини, яка водночас є і її результатом. Зміст та структура психологічної готовності визначаються вимогами діяльності (її видів) до психічних процесів, стану, досвіду та властивостей конкретної особистості.

Поняття "психологічна готовність до діяльності" було введено М.І.Дяченко та Л.А.Кандибовичем в 1976 році в дослідженнях з інженерної психології та психології праці. Основним аргументом для введення даного поняття стала необхідність виділення із сукупності чинників, що зумовлюють продуктивність діяльності, психологічного компонента, який за певних умов відіграє вирішальну роль в опануванні тим чи іншим видом діяльності.

Аналіз наукової літератури із зазначеної проблеми показав, що існують різні варіанти тлумачення загального поняття готовності та психологічної готовності до діяльності, обумовлені специфікою того чи іншого виду діяльності, який досліджувався у кожному конкретному випадку.

Під готовністю студента до розвитку пізнавальних інтересів учня ми розуміємо систему педагогічного забезпечення підготовки майбутнього вчителя, яка включає: інформаційне забезпечення, підготовче забезпечення, організаційно-комунікативне забезпечення та рефлексивне забезпечення.

Розвиток пізнавальних інтересів учня розглядається як рівень навчальної діяльності, що зумовлюється індивідуально-психологічними та особистісними особливостями студента, як її суб'єкта і передбачає необхідність готовності до неї самого студента як суб'єкта цієї форми діяльності. Проблема загальної готовності до навчальної діяльності включає в себе проблему формування психологічної готовності студента до розвитку пізнавальних інтересів учня. Підготовленість розвитку пізнавальних інтересів учня проявляється в конкретних знаннях, уміннях і навичках, потрібних для певного виду діяльності [2, с.64, 66].

У психолого-педагогічній літературі висвітлено різні аспекти проблеми готовності до розвитку пізнавальних інтересів учня: філософсько-методологічні засади формування готовності учителя початкових класів до освітньої діяльності (В.Андрущенко, М.Євтух, І.Зязюн та ін.); основні положення психології про особливості праці вчителя (І.Бех, В.Семиченко, В.Шадриков та ін.); дослідження сутності формування особистості вчителя в процесі загальнопедагогічної (В.Бондар, О.Мороз, Н.Ничкало та ін.), теоретичної та практичної підготовки до освітньо-виховної діяльності (О.Дубасенюк, Г.Троцько, М.Фіцула та ін.); підготовка до впровадження особистісно орієнтованого підходу та педагогічної взаємодії (В.Серіков, І.Бех, І.Якиманська та ін.); формування творчої особистості майбутнього учителя (Н.Гузій, С.О.Сисоєва, Г.Храмова та ін.); культурологічні дослідження професійної підготовки вчителя (О.Пехота, Р.Хмельюк та ін.); дослідження проблем підготовки майбутніх учителів у зарубіжному досвіді (Д.Аппен, Р.Клінке, Г.Сектодер та ін.).

Принципові підходи до розуміння структури психологічної готовності в цілому закладено роботами М.І.Дяченка і Л.А.Кандибовича [1], В.О.Моляко [5] та ін. У своїх дослідженнях М.І.Дяченко та Л.А.Кандибович основну увагу приділяють вивченню змісту, структури, форм прояву готовності до діяльності. На думку вчених, стан психологічної готовності має складну динамічну структуру, у якій виявляється сукупність інтелектуальних, емоційних, мотиваційних і вольових сторін психіки людини у їхньому співвідношенні із зовнішніми умовами та завданнями діяльності.

У структурі психологічної готовності М.І.Дяченко та Л.А.Кандибович виділяють два рівні: довготривалої та ситуативної готовності. Довготривала готовність розглядається як сукупність раніше набутих настанов, знань, навичок, вмінь, досвіду, якостей та мотивів діяльності. Довготривалу готовність іноді називають підготовленістю. Ситуативна готовність – це динамічний цілісний стан особистості, внутрішня спрямованість на певну поведінку, змобілізованість всіх сил на ефективні цілеспрямовані дії.

На думку Г.О.Балла та П.С.Перепелиці у структурі довготривалої готовності як комплексної здібності можна виділити сторони: мотиваційну, що відіграє стрижневу роль, інструментальну, яка визначає зміст і стильові особливості та вольову, що забезпечує її реалізацію в реальних умовах [6, с.127].

В.О.Моляко пропонує розглядати психологічну готовність у трьох основних взаємопов'язаних формах прояву: як ситуативна форма; як більш чи менш стійка форма; як стабільна характеристика в досить широкому діапазоні [5, с.84].

М.Д.Левітов вважає готовність до діяльності важливим психічним станом. Він розрізняє тривалу готовність та тимчасовий стан готовності, який може бути названий «передстартовим станом». Автор розрізняє три види передстартового стану: звичайний, підвищений та знижений [4, с.244].

Як бачимо, поняття психологічної готовності сьогодні відоме і широко вживається в науковій практиці. Однак, поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку пізнавальних інтересів учня через систему педагогічного забезпечення використовується досить рідко, або зовсім відсутнє. Вище вказане дозволило нам сформулювати цілі даної публікації.

Формулювання цілей статті... Мета нашої статті полягає у визначенні поняття готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку пізнавальних інтересів учня через систему педагогічного забезпечення,

аналізі структури такої готовності, визначенні її компонентів та аналізі впливу всіх видів педагогічного забезпечення на формування чотирьох компонентів готовності.

Виклад основного матеріалу дослідження... У структурі психологічної готовності виділяються такі компоненти: мотиваційний (система мотивів діяльності, виражене бажання займатися розв'язанням тієї чи іншої проблеми); когнітивний (знання та уявлення з питань проблеми, що вивчається, про особливості, умови та вимоги діяльності); операційний (володіння способами та засобами, знаннями, навичками, вміннями, необхідними для здійснення діяльності, вміння вибирати більш доцільні форми здійснення діяльності тощо); рефлексивний (самооцінка своєї підготовленості та відповідності отриманих результатів професійної діяльності із запланованими).

Кожна із вказаних вище складових педагогічного забезпечення послугує для розвитку відповідних компонентів готовності, одночасно в тій чи іншій мірі впливаючи на розвиток усіх складових.

Аналіз літератури дозволив також з'ясувати зовнішні та внутрішні умови, які обумовлюють готовність до певного виду діяльності. Серед них найвпливовішими для студентів у процесі навчання є: зміст та рівень складності задач, новизна, творчий характер діяльності; обставини та умови діяльності; особливості стимулювання дій та результатів; мотивація, прагнення досягнення певного результату; прогнозування успішності своїх дій; самооцінка; нервово-психічний стан, фізичне самопочуття; особистий досвід мобілізації сил для розв'язання складних завдань; рівень самоконтролю, вміння створити оптимальні внутрішні умови для діяльності; відповідність схильностей та здібностей людини характеру обраної діяльності.

За результатами проведеного аналізу наукової літератури та психологічних особливостей навчальної діяльності студентів з позицій системно-структурного підходу, можна визначити психологічну готовність студентів до розвитку пізнавальних інтересів учня як єдність та взаємозв'язок мотиваційно-ціннісного, когнітивного, рефлексивного та операційно-діяльнісного компонентів, що характеризують здатність студента успішно забезпечувати розвиток пізнавальних інтересів учня в процесі навчання.

Готовність майбутніх учителів початкових класів до розвитку пізнавальних інтересів учня (кожного її компоненту) досягається в процесі організації діяльності за двома рівнями: базовим та інтераційним. Цим рівням, а також кожному компоненту готовності, як ми вважаємо, відповідає деякий набір знань, навичок і вмінь, що є своєрідним результатом формування компонентів готовності. Структуру компонентів готовності та відображення в ній рівнів формування готовності при вивченні математики в початковій школі подано в таблиці 1.

Таблиця № 1.

Структурно-компонентний склад готовності вчителя початкової школи до розвитку пізнавальних інтересів учня в процесі вивчення математики

Компоненти готовності	Рівні формування готовності	
	Базовий	Інтераційний
Мотиваційний	Розуміє, усвідомлює потребу розвитку пізнавальних здібностей; має бажання вивчати систему розвитку пізнавальних інтересів учня	Чітко усвідомлює своє призначення до розвитку пізнавальних інтересів учня; вважає за потрібне розвивати пізнавальні інтереси учня
Когнітивний	Володіє знаннями: а) теорії і методики математики; б) основних форм і методів роботи з учнями; в) історії математики	Система додаткових знань з питань розвитку пізнавальних інтересів; управління процесом розвитку пізнавальних інтересів учня; планування розвитку пізнавальних інтересів
Операційний	Вибирає найбільш доцільні форми розвитку учнів; здатний організувати з учнями роботу по розвитку пізнавальних інтересів	Вміє: аналізувати і проектувати роботу з розвитку пізнавальних інтересів учня; взаємодіяти з учнем при розвитку пізнавальних інтересів; управляти процесом формування пізнавальних інтересів учня.
Рефлексивний	Проводить аналіз та самоаналіз добутих знань і вмінь за державними стандартами вищої професійної освіти	Проводить рефлексію власної діяльності з розвитку пізнавальних інтересів учня.

З'ясовано, що мотиваційна готовність включає систему мотивів розвитку пізнавальних інтересів (інтереси, ідеали, світогляд, вищі почуття, переконання і т.п.), усвідомлення та прийняття їх у якості життєвих цінностей і стимулів поведінки та діяльності. Когнітивний компонент психологічної готовності характеризується системою знань, уявлень про сутність, зміст, форми самостійної роботи, розвитком умінь планувати свої дії, робити послідовні

умовиводи та загальні висновки. Операційний компонент готовності полягає в оволодінні студентом системою практичних дій та вмінь, пов'язаних з виконанням самостійної роботи. Рефлексивний компонент готовності полягає в самооцінці своєї підготовленості та відповідності отриманих результатів професійної діяльності запланованим.

Висновки... Отже, перспективи подальших досліджень вбачаємо в реалізації теоретичного аналізу структури психологічної готовності студентів до розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчальної діяльності і проведення експериментального дослідження на реальній вибірці студентів.

Література

1. Дяченко М.И., Кандыбович Л.А. Психологические проблемы готовности к деятельности. – Минск, 1976. – 174 с.
2. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л.В.Сохань, І.І.Єрмакова, Г.М.Нессен – К.: Богдана, 2003. – 520 с.
3. Зміст і технології шкільної освіти: Матеріали звітної наукової конференції інституту педагогіки АПН України 28-30 березня 2000р. – К.: Пед. думка, 2000. – 116с.
4. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека. – М., 1964. – 344 с.
5. Моляко В.О. Психологічна готовність до творчої праці. – К., 1989. – 48 с.
6. Психологічні аспекти гуманізації освіти: Книга для вчителя / За ред. Г.О. Балла. – К. – Рівне, 1996. – 128 с.

Анотація

У статті проводиться аналіз структури готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку пізнавальних інтересів учня, вводиться поняття такої готовності через систему педагогічного забезпечення, яка включає: інформаційне забезпечення, підготовче забезпечення, організаційно-комунікативне забезпечення та рефлексивне забезпечення. Дана публікація містить перелік та характеристику компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів до розвитку пізнавальних інтересів учня.

Аннотация

В статье проводится анализ структуры готовности будущих учителей начальных классов к развитию познавательных интересов ученика, вводится понятие такой готовности с помощью системы педагогического обеспечения, которая включает: информационное обеспечение, подготовительное обеспечение, организационно-коммуникативное обеспечение и рефлексивное обеспечение. Данная публикация содержит перечень и характеристику компонентов готовности будущих учителей начальных классов к развитию познавательных интересов ученика.

Подано до редакції 21.02.2008.

© 2008

Ремньова А.Г.

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасний етап світового розвитку складний та суперечливий. Він характеризується посиленням соціальної мобільності, міграції, розвитком контактів усіх рівнів, змінами ціннісних орієнтирів. Водночас в усіх сферах життя спостерігаються факти підвищення рівня агресії, нетерпимості до чужих думок, до представників іншої віри чи культури. Враховуючи досвід історії ХХ століття, коли людство неодноразово стояло на межі повного знищення через світові війни та глобальні екологічні катастрофи, перед новим поколінням постала проблема самозбереження та безпечного співіснування в полікультурному середовищі. Вирішення цієї проблеми – створення стабільного і безпечного світу – потребує осмислення з боку політиків, філософів, психологів і педагогів. Адже для цього потрібно сформулювати у громадян нашої планети єдині моральні настанови, які б забезпечували стійке мирне співіснування. Серед них одне з пріоритетних місць посідає толерантне ставлення до прав та інтересів усіх народів і націй. Тому проблема виховання толерантної особистості є однією з важливих проблем сучасної педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Загальні питання методології і теорії виховання учнівської молоді в дусі миру та взаєморозуміння розроблено в працях вітчизняних та зарубіжних учених (О.Асмолов, І.Бех, А.Головатенко, О.Безкоровайна, А.Сиротенко, О.Сухомлинська, В.Пивоваров, С.Мітіна). Поступово виник новий напрямок в педагогічній науці – педагогіка толерантності. В російській науці першим про це написав відомий педагог В.Тишков.

Сучасна українська школа і педагогічна наука розглядають виховання учнів у дусі толерантності як одну з найважливіших проблем педагогіки миру в загальній системі виховання підростаючого покоління. Аналіз праць учених Е.Антипової, І.Беґа, Г.Балла, О.Гриви, Є.Бистрицького, Л.Завірюхи, Н.Пастушенко, П.Степанова, О.Швачко дозволяє зробити висновки, що кожен з них по своєму розглядає різні аспекти толерантності, досліджує методологію і теорію виховної роботи учнівської молоді в сучасній шкільній практиці.

У методиці навчання історії інтенсивно розробляються інтерактивні методи та технології навчання, детальний аналіз яких подає у своїй монографії К.Баханов, прийоми формування толерантності на уроках історії пропонує М.Шимановський і О.Мокрогуз, як розвивати критичне мислення на уроках історії досліджує М.Шеремет.